

Lublin, 14 marca 2019 roku

Dr hab. Ewa Osek

Instytut Studiów Klasycznych i Orientalnych

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Aleje Raławickie 14, 20-950 Lublin

UNIwersytet warszawski
WYDZIAŁ POLONISTYKI
wpłynęło dnia 19.03.2019r

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

- Tytuł rozprawy:** *Obrazy postaci kobiecych w kontakionach Romana Melodosa*
- Autor rozprawy:** Mgr Katarzyna Dźwigala
- Język:** polski
- Promotor:** Ks. prof. dr hab. Józef Naumowicz
- Miejsce:** Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Instytut Filologii Klasycznej
- Dziedzina:** nauki humanistyczne
- Dyscyplina:** literaturoznawstwo.

1. Informacje ogólne

Przedłożona do oceny dysertacja doktorska *Obrazy postaci kobiecych w kontakionach Romana Melodosa* liczy 203 strony i składa się z siedmiu części: wstępu (ss. 4-13), czterech rozdziałów (ss. 14-181), podsumowania (ss. 182-88) i bibliografii (ss. 189-201). Opatrzona jest spisem treści (ss. 2-3) i streszczeniem w języku angielskim pt. *The Images of Female Characters in the Kontakia of Romanos the Melodist* (ss. 202-03). Autorka pani mgr Katarzyna Dźwigala posiada znaczący dorobek naukowy z dyscypliny literaturoznawstwa. Praca powstała pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Józefa Naumowicza.

2. Czy treść rozprawy odpowiada jej tytułowi?

Treść rozprawy z pewnością odpowiada jej tytułowi: *Obrazy postaci kobiecych w kontakionach Romana Melodosa*. Autorka przeanalizowała 12 postaci kobiecych występujących w 15 kontakionach Romana Melodosa na 59 autentycznych kontakionów jego autorstwa. W pozostałych 44 autentycznych kontakionach postaci kobiece albo nie są charakteryzowane, albo nie występują wcale, stąd nie zostały uwzględnione w treści rozprawy. Autorka pani mgr Katarzyna Dźwigała oparła się na pierwszym tomie edycji krytycznej sporządzonej przez Paula Maasa i C.A. Trypanisa, który zawiera właśnie 59 autentycznych kontakionów Romana Melodosa (*Sancti Romani Melodi cantica genuina*, Oxford: Clarendon Press, 1963). Drugi tom, przygotowany przez tych samych wydawców, zawiera 30 kolejnych kontakionów przekazanych pod nazwiskiem Romana Melodosa, jednak ich autentyczność jest wątpliwa (*Sancti Romani Melodi cantica dubia*, Berlin: Walter de Gruyter, 1970). Stąd decyzja Autorki o pominięciu kontakionów z drugiego tomu edycji Maasa i Trypanisa jest jak najbardziej uzasadniona.

3. Ocena kompletności i układu rozdziałów

Dysertacja zawiera wszystkie części wymagane przez jej temat, którym jest charakterystyka kobiet w kontakionach Romana Melodosa. Wstęp określa temat, cel i strukturę pracy. Rozdział I *Roman Melodos i jego kontakion* jest rozdziałem wstępnym, przybliżającym postać i twórczość bizantyńskiego poety. Kolejne trzy rozdziały, dotyczące bezpośrednio tematu, analizują poszczególne postaci kobiece występujące w kontakionach Romana Melodosa: kobiety ze Starego Testamentu, Maryję i inne kobiety z Nowego Testamentu. Biblijne postaci kobiece u Romana Melodosa zostały skategoryzowane w następujący sposób: *Obrazy Maryi* (rozdział II), *Obrazy kobiet dobrych* (rozdział III) i *Obrazy kobiet złych* (rozdział IV). Każdy z tych trzech rozdziałów kończy się sformułowaniem wniosków. Podsumowanie syntetyzuje wnioski z analiz poszczególnych kategorii postaci w kontakionach Romana Melodosa oraz zawiera krótkie sprawozdanie z realizacji zadania badawczego określonego we wstępie.

Nie dostrzegam braków ani błędów w układzie rozdziałów. Sądzę, że Autorka ujęła i opracowała całość zagadnienia określonego tematem pracy.

Mam pewne obiekcje odnośnie do kryterium podziału postaci biblijnych, a tym samym i do dyspozycji treści. Zaproponowane przez Autorkę moralne kryterium podziału postaci kobiecych z Biblii na bezgrzeszną Maryję, kobiety dobre i kobiety złe, zaciemnia i

mieszka chronologię biblijną. Dlatego że najpierw czytamy o Bożym Narodzeniu i Magach, potem o Zwiastowaniu Najświętszej Maryi Panny, na końcu zaś o żonie Putyfara molestującej Józefa, syna Jakuba. Taki anachroniczny układ rozdziałów może utrudniać odbiór tekstu. Moim zdaniem znacznie lepszy, bo bardziej naturalny i logiczny, byłby układ treści adekwatny do chronologii biblijnej, zwłaszcza że – jak wielokrotnie podkreśla Autorka – kobiety ze Starego Testamentu są dla Romana Melodosa „typami” kobiet z Nowego Testamentu.

Na przykład podział postaci kobiecych na kobiety ze Starego Testamentu, Bogurodnicę Maryję i inne kobiety z Nowego Testamentu (jak na poniższym schemacie) pozwoliłby zarówno na zachowanie chronologii biblijnej, jak i na bardziej równomierną dyspozycję treści w poszczególnych rozdziałach.

I. Kobiety ze Starego Testamentu

Nr Maas	Nr SCh	Tytuł kontakionu	Data	Podstawa biblijna	Refren	Kobiety
41	3	<i>O Abrahamie i Izaaku</i>	4. niedziela Wielkiego Postu	Rdz 22:1-18	--	Sara
42	4	<i>O Jakubie i Ezawie</i>	5. niedziela Wielkiego Postu 529	Rdz 27:1-45	Ἐξ οὐρανοῦ εὐλογίαν παράσχου ἡμῖν	Rebeka
44	6	<i>O Józefie II</i>	Wielki Poniedziałek	Rdz 39:6-12	τὸ ἀκοίμητον ὄμμα	Żona Putyfara
45	7	<i>O Eliaszu</i>	20 lipca	3 Krl 17:9-24	ὁ μόνος φιλόανθρωπος	Wdowa z Sarepty.

II. Maryja

Nr Maas	Nr SCh	Tytuł kontakionu	Data	Podstawa biblijna	Refren	Kobiety
36	9	<i>Na Zwiastowanie I</i>	25 marca	Łk 1:19-26	Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε	Maryja
37	12	<i>Na Zwiastowanie II</i>	26 grudnia	Łk 1:19-26	Παρθένος τίκτει καὶ μετὰ τόκον πάλιν μένει παρθένος	Maryja
1	10	<i>Na Boże Narodzenie I (Maryja i Magowie)</i>	25 grudnia	Mt 2:1-16	παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός	Maryja

2	11	<i>Na Boże Narodzenie II (Adam, Ewa i Boże Narodzenie)</i>	26 grudnia	Łk 1:28	ἡ κεχαριτωμένη	Maryja, Ewa
4	14	<i>Na Ofiarowanie w Świątyni</i>	2 lutego 542	Łk 2:25-34	ὁ μόνος φιλόανθρωπος	Maryja
19	35	<i>Maryja pod Krzyżem</i>	Wielki Piątek	Łk 2:23:27-31	ὁ υἱὸς καὶ Θεὸς μου	Maryja.

III. Inne kobiety z Nowego Testamentu

Nr Maas	Nr SCh	Tytuł kontakionu	Data	Podstawa biblijna	Refren	Kobiety
38	--	<i>O ścięciu Jana Chrzciciela</i>	29 sierpnia	Mt 14:1-12; Mk 6:14-29	πρόσκαιρον	Herodiada, Salome
9	19	<i>O kobiecie z Samarii</i>	4. niedziela po Wielkanocy	J 4:5-42	ἀγαλλίασιν καὶ ἀπολύτρωσιν	Kobieta z Samarii
10	21	<i>O nierządnicy</i>	Wielka Środa	Łk 7:36-50	τοῦ βορβόρου τῶν ἔργων μου	Kurtyzana
12	23	<i>O kobiecie cierpiącej na upływ krwi</i>	środa 6. tygodnia po Wielkanocy	Mt 9:20-23; Mk 5:25-34; Łk 8:43-49	Σῶτερ σῶσόν με	Kobieta chora na upływ krwi
29	40	<i>Na Zmartwychwstanie VI</i>	Wielka Niedziela 526	Mt 27:56; Mk 16:1; J 20:1-18	ὁ τοῖς πεσοῦσι παρέχων ἀνάστασιν	Maria Magdalena.

4. Merytoryczna ocena treści

Treść rozprawy dotyczy wybranego aspektu literackiej twórczości bizantyńskiego poety i muzyka Romana Melodosa (485-555).

Roman Melodos urodził się w rodzinie żydowskiej w Emesie, mieście, które do podboju sasanidzkiego w 540 roku stanowiło największe w Syrii centrum kultury helleńskiej. Roman, jeszcze nie Melodos, był diakonem w Bejrucie, następnie zaś za rządów Anastazjusza I (491-518) przeniósł się do Konstantynopola, gdzie służył w kościele Dziewicy w dzielnicy Kyrou, który był pierwszym kościołem poświęconym Maryi w cesarskim mieście. Wedle legendy w wigilię Bożego Narodzenia Roman miał sen, w którym objawiła się Patronka jego kościoła i podała mu zwój do połknięcia. Kiedy obudził się w dzień Bożego Narodzenia,

natychmiast poszedł prosto do swego kościoła i zaintonował kontakion *Na Boże Narodzenie I*, który jest jego najślynniejszym utworem. Pozostałe kontakiony Romana, już Melodosa, powstały w latach 537-555 i są najstarszymi zachowanymi utworami tego gatunku. Stąd wynika słuszne przypuszczenie Autorki rozprawy, że Roman Melodos był nie tylko twórcą kontakionów, lecz także twórcą kontakionu jako gatunku literackiego.

Postać Maryi Dziewicy i jedenastu innych kobiet ze Starego i Nowego Testamentu zajmuje poczesne miejsce w twórczości Romana Melodosa. Artysta poświęcił Maryi Dziewicy sześć kontakionów; w jednym z nich występuje Ewa jako starotestamentowy typ Maryi. Kobiety odgrywają znaczącą rolę w czterech kontakionach na postaci ze Starego Testamentu: Sara w kontakionie *O Abrahamie i Izaaku*, Rebeka w kontakionie *O Jakubie i Ezawie*, Egipcjanka żona Putyfara w kontakionie *O Józefie II* oraz wdowa z Sarepty w kontakionie *O Eliaszu*. Pięć kolejnych kontakionów poeta zadedykował kobietom z Nowego Testamentu: *O kobiecie z Samarii*, *O nierządnicy*, *O kobiecie cierpiącej na upływ krwi*, *Na Zmartwychwstanie VI*, w którym występuje Maria Magdalena i jej towarzyszkę, i *O ścięciu Jana Chrzciciela*, który stanowi studium postaci Herodiady i Salome. Łącznie Autorka rozprawy wskazała 15 kontakionów, w których występuje 12 postaci kobiecych: Maryja, Ewa, Samarytanka, nawrócona kurtyzana, kobieta chora na upływ krwi, Maria Magdalena, Sara, Rebeka, wdowa z Sarepty, Herodiada, Salome, żona Putyfara.

Dotychczas nie powstała żadna monografia naukowa o charakteryzowaniu kobiet w kontakionach Romana Melodosa. Dysertacja pani mgr Katarzyny Dźwigały znacząco wypełnia tę lukę w literaturze przedmiotu.

Autorka dysertacji omawia kolejno 15 kontakionów Romana Melodosa, w których występują silnie zarysowane i scharakteryzowane postaci kobiece.

Najpierw Autorka analizuje obrazy Maryi w wybranych sześciu kontakionach. Kontakion 1: *Na Boże Narodzenie I (Maryja i Magowie)* przedstawia Bogurodzicę Maryję jako młodą matkę przyjmującą Magów pod swoim dachem i jednocześnie jako wspomóżycielkę i orędowniczkę ludzkości. Kontakion 2: *Na Boże Narodzenie II (Adam, Ewa i Boże Narodzenie)* rozwija temat Bogurodzicy Maryi jako orędowniczki ludzkości i pośredniczki w zbawieniu. Głos Maryi obwieszczającej całemu światu radość Bożego Narodzenia dociera nawet do przebywającej w otchłani Ewy, która budzi z letargu swego męża Adama. Ewa stanowi starotestamentowy typ Maryi – czy raczej, jak nazywa ją Autorka pracy, „anty-typ” – dlatego że jak przez Ewę śmierć przyszła na świat, tak poprzez Maryję świat otrzyma zbawienie. Kontakion 4: *Na Ofiarowanie w Świątyni* przedstawia rozterki duchowe młodej matki, która wie, że jej syn zbawi świat, lecz również zdaje sobie sprawę, że

będzie on cierpieć. Kontakion 19: *Maryja pod Krzyżem* ukazuje zbolałą matkę, która pomimo świadomości tego, że jej syn jest Bogiem, nie akceptuje cierpienia swego dziecka. Kontakion 39: *Na Zwiastowanie I* w śmiały sposób rozbudowuje scenę Zwiastowania z Ewangelii Łukasza. Maryja zostaje ukazana przez bizantyńskiego poetę jako urocza młoda dziewczyna flirtująca z aniołem Gabrielem, pragnąca wzbudzić zazdrość narzeczonego i strofująca potulnego Józefa. Kontakion 37: *Na Zwiastowanie II* przedstawia Maryję jako Bożą wybrankę, której starotestamentowymi typami są m.in. krzew gorejący, arka i różdżka Aarona.

Następnie pani mgr Katarzyna Dźwigała przechodzi do analizy obrazów kobiet dobrych w siedmiu kontakionach Romana Melodosa. Kontakion 9: *O kobiecie z Samarii* charakteryzuje Samarytankę – tę, która daje wodę Chrystusowi w Ewangelii Jana – jako kobietę wątpliwą, lecz dociekliwą, o otwartym umyśle, wolną od uprzedzeń. Tak scharakteryzowana staje się ona w ujęciu poety symbolem nawrócenia i Kościoła. Kontakion 10: *O nierządniczy* stanowi znakomite studium charakteru kurtyzany z Ewangelii Łukasza (7:36-50), zmysłowej i namiętnej, która po nawróceniu przenosi swe uczucia – na zasadzie projekcji – na osobę Jezusa Chrystusa, swego nowego kochanka, a sama, choć grzeszna, urasta do rangi symbolu skruchy i nawrócenia. Kontakion 12: *O kobiecie cierpiącej na upływ krwi* ukazuje postać chorej kobiety z Ewangelii Synoptycznych, jako osoby z boskiej inspiracji postępującej wbrew opinii publicznej i jako wzór modlitwy. Kontakion 29: *Na Zmartwychwstanie VI* opowiada ewangeliczną scenę Zmartwychwstania z punktu widzenia Marii Magdaleny i towarzyszących jej kobiet. Maria Magdalena wątpi, ale kiedy przekonuje się o tym, że Chrystus zmartwychwstał, zwiastuje pozostałym kobietom dobrą nowinę i prowadzi innych ku zbawieniu, tak jak niegdyś Mojżesz poprowadził naród wybrany do ziemi obiecanej. Mojżesz jest więc starotestamentowym typem Marii Magdaleny. Kontakion 41: *O Abrahamie i Izaaku* przedstawia Sarę, matkę prowadzonego na rzeź Izaaka, jako kobietę zrozpaczoną, rozgoryczoną, wewnątrznie rozdartą i zbuntowaną, która początkowo nie potrafi pogodzić się z wolą Boga, żądającego ofiary z życia jej syna, lecz w końcu za namową męża akceptuje wolę Bożą. Kontakion 42: *O Jakubie i Ezawie* zawiera interpretację postaci Rebeki jako kobiety łamiącej przyjęte normy społeczno-prawne z boskiej inspiracji oraz jako starotestamentowy typ Kościoła Chrystusa. Kontakion 45: *O Eliaszu* sugestywnie odmalowuje postać wdowy z Sarepty, gospodyni proroka Eliasza, kobiety będącej narzędziem Boga, która przemawiając do proroka Eliasza w rozpacz po stracie swego syna staje się rzeczniczką narodu żydowskiego.

Tylko trzy postaci kobiece w dwóch kontakionach Romana Melodosa są złe.

Kontakion 38: *O ścięciu Jana Chrzciciela* stanowi studium charakterologiczne dwóch kobiet: Herodiady, żony Heroda Antypasa, głupiej, krótkowzrocznej, ambitnej i żądnej władzy, oraz jej córki Salome, która, choć inteligentna i przewidująca, nie potrafi przeciwstawić się woli swej matki, skutkiem czego czyni rzeczy głupie i złe, przez co sama staje się tak głupia i zła, jak jej matka. Autorka rozprawy szczegółowo analizuje ten kontakion, dlatego że jest on wbrew swemu tytułowi w całości poświęcony zachowaniom i motywom postępowania kobiet. Zauważa, że niegodziwa Jezebel, do której porównała matkę jej własna córka, stanowi starotestamentowy typ Herodiady, i że trudno jednoznacznie orzec, co właściwie spowodowało ostateczną uległość Salome, która początkowo przeciwstawiała się zamachowi Herodiady na życie Jana Chrzciciela, lecz jednak w decydującym momencie uczyniła dokładnie to, czego żądała od niej matka. Kontakion 44: *O Józefie II* to retoryczny agon, wymiana zdań między błyskotliwą żoną Putyfara, której doradza diabeł, a mądrym i pobożnym Józefem, którego wspiera Bóg. Molestująca Józefa Egipcjanka została scharakteryzowana jako kobieta wykształcona i inteligentna, lecz niepotrafiąca kontrolować swych żądz i słuchająca podszeptów diabła udzielającego jej porad w kwestii stroju i makijażu.

Wszystkie analizy zostały przeprowadzone przez Autorkę dysertacji w sposób logiczny, przekonujący i wyczerpujący. Przy niektórych z nich Autorka potrafiła wskazać źródła Romana Melodosa i literackie pierwowzory takiego czy innego przedstawienia postaci biblijnych w jego kontakionach. W pełni zgadzam się z linią Jej interpretacji postaci kobiet.

Mam pewne zastrzeżenia odnośnie do użycia przez Autorkę rozprawy krytycznoliterackiego terminu „typ” (τύπος), który zwykle oznacza postać lub rzecz ze Starego Testamentu mającą swój odpowiednik w Nowym Testamencie. W każdym razie sam Roman Melodos używa termin „typ” w takim właśnie sensie: arka to typ Maryi, Józef to typ Chrystusa, Jakub to typ chrześcijan, Ezaw to typ Żydów, Rebeka to typ Kościoła Chrystusa. Natomiast Autorka używa termin „typ” również w odniesieniu do postaci z Nowego Testamentu. Na przykład pisze, że Samarytanka to typ Kościoła i chrztu, że nierządnicą to również typ chrztu. Wydaje mi się, że właściwszy byłby w tym kontekście raczej termin „symbol” niż „typ”.

Zauważam w analizie kontakionu 10 (*O nierządniczy*) brak ważnego cytatu: οὕτω φιλῶ τὸν ἐραστὴν μου („tak bardzo kocham mojego kochanka”, Cant. 10.5.6), o którym Autorka wspomina na s. 92, nie przytaczając go w pełnym brzmieniu. W analizie kontakionu 38 (*O ścięciu Jana Chrzciciela*) Autorka pięknie omawia metaforę jedzenia zastosowaną przez

Romana Melodosa w kontekście zamachu Herodiady na życie Jana Chrzciciela, lecz nie wyjaśnia, skąd się wzięła ta metafora. Wyjaśnienie jest bardzo proste. Wedle przekazu ewangelicznego Salome podczas uczyty zażądała od Heroda podania jej na tacy, tak jak kolejne danie, głowy Jana Chrzciciela (por. Mt 14:8-11 i Mk 6:25-28).

Autorka nie zawsze wskazuje podstawę biblijną kontakionu, która jest przecież kluczowa w analizie utworów opartych na Biblii. Odnotowuję brak podania podstawy biblijnej w następujących kontakionach: 1, 2, 4, 36 i 37 (uzupełnienia podałam w powyższym schemacie). Uważam, że Autorka powinna więcej miejsca w swej analizie poświęcić refrenom. Rola refrenu została całkowicie zignorowana w analizie kontakionów 1, 2, 4, 9, 19, 29, 37, 42 i 45, choć z treści rozprawy wynika, iż Autorka jest świadoma doniosłości refrenów.

Treść przeprowadzonych w rozprawie analiz uważam za satysfakcjonującą i odkrywczą, natomiast sformułowane przez Autorkę wnioski cząstkowe (po każdym z rozdziałów) i końcowe (podsumowanie) są moim zdaniem niewystarczające i niewspółmierne do treści rozprawy. We wstępie Autorka określiła cel swojej analizy jako zbadanie, jak Roman Melodos wyobrażał sobie kobiety, jakie przypisywał im cechy, czy były to cechy powtarzalne u różnych postaci (s. 5), i czy jego kontakiony mogą być źródłem do badania wyobrażeń o kobietach w jego epoce, czyli w VI wieku (s. 9). Końcowe wnioski Autorki: że Roman Melodos przedstawiał kobiety w relacji z mężczyzną (mężczyznami), jako matki, jako dobre lub złe, jako wzorce czy antywzorce postępowania, jako obdarzone cechami charakteru, tj. upór, determinacja, inteligencja, uczuciowość, wrażliwość (ss. 182-88), są mało konkretne. Tak ogólne rzeczy można powiedzieć o prawie każdym pisarzu w każdej epoce.

Autorka pisze tak: „Przedstawiona analiza wybranych utworów hymnografa pokazuje, że stara się on odtworzyć sceny biblijne poprzez przedstawienie autentycznych postaci, które przyciągają uwagę i wywołują emocje” (s. 186). To stwierdzenie jest prawdziwe zarówno w odniesieniu do twórczości Romana Melodosa, jak i poświęconej mu dysertacji doktorskiej autorstwa pani mgr Katarzyny Dźwigały. Niestety zabrakło sformułowania wniosków i dobrego uzasadnienia tezy rozprawy. A takie uzasadnienie jest i możliwe, i łatwe do wykonania.

Na bazie przeprowadzonych przez Doktorantkę analiz można pokusić się o wskazanie prototypów postaci kobiecych u Romana Melodosa wśród autentycznych postaci z Konstantynopola VI wieku. Na przykład postać żony Putyfara mogła być wzorowana na szlachetnie urodzonych damach dworu. Pięknie ubrane, ufryzowane, umalowane, doskonale wykształcone, wymowne, zamężne za wpływowymi urzędnikami. Żona Putyfara u Romana

Melodosa obiecuje słudze swego męża (Józefowi) błyskawiczną karierę państwową, o ile spełni on jej erotyczne zachcianki, oraz ma zausznika (diabła), który jest dla niej wyrocznią w sprawach mody, *arbiter elegantiae*. Takie postaci wielkich dam musiały być częste na cesarskim dworze. Można też zauważyć powtarzalność cech w różnych postaciach kobiecych. Na przykład zbuntowana Sara przestaje się buntować na polecenie męża; skromna i mądra Salome odkłada na bok swą skromność i mądrość, gdy tak jej każe matka. Ta powtarzalna cecha postaci kobiecych u Romana Melodosa może wynikać właśnie z zaobserwowanych w ówczesnym społeczeństwie relacji podległości żon wobec mężów i córek wobec rodziców, które w żadnej sytuacji nie mogły się sprzeciwiać woli rodziny. Podobnie kontakion *Na Zwiastowanie I*, w którym poeta w śmiały sposób rozbudowuje scenę nowotestamentową, mógł zostać zainspirowany mentalnością, sposobem bycia i zachowaniami charakterystycznymi dla ówczesnych młodych dziewcząt z miasta. Poeta mógł sobie pozwolić na takie innowacje, dlatego że odbiorcami jego kontakionów byli przeważnie ludzie świeccy.

Reasumując, oceniam bardzo wysoko merytoryczny poziom rozprawy doktorskiej nt. *Obrazy postaci kobiecych w kontakionach Romana Melodosa*. Uważam, że stanowi ona istotny wkład w światowe badania nad twórczością Romana Melodosa oraz w studia nad kobietami w antyku. Mam nadzieję, że doktorat pani mgr Katarzyny Dźwigały zostanie wkrótce opublikowany w formie monografii naukowej.

5. Ocena strony formalnej

Dysertacja doktorska pani mgr Katarzyny Dźwigały została napisana poprawną i piękną polszczyzną. Język jest przystępny i zrozumiały. Podczas lektury odczułam dotkliwy brak alternatywnej numeracji kontakionów wedle edycji tekstu w *Sources chrétiennes* (SCh) (uzupełniłam tę numerację na powyższym schemacie) oraz brak pełnego przekładu polskiego omawianych utworów. Mam nadzieję, że Autorka uzupełni te braki, gdy będzie przygotowywać swój doktorat do druku. Poziom opanowania warsztatu naukowego uważam za bardzo wysoki. Autorka zebrała wszystkie dostępne edycje kontakionów Romana Melodosa, ponadto wyszukała szereg opracowań dotyczących pojedynczych postaci kobiecych w kontakionach. Błędy-literówki są nieliczne w tej pracy i z pewnością zostaną wychwycone przez korektę językową przed drukiem. Natomiast koniecznie należy poprawić błędnie i niekonsekwentnie podawaną przez Autorkę liczbę kontakionów Romana Melodosa (ss. 5, 10, 182). Wszystkich autentycznych kontakionów jest 59 (nie 58), poddano analizie 15 z nich (a nie 16 ani 14, ani jedną trzecią), występuje w nich łącznie 12 postaci kobiecych.

Uważam za dziwne i wręcz niezrozumiałe pisanie o Proemium w odniesieniu do kukulion (κουκούλιον), krótkiego preludium, którego ostatni wers zawiera refren powtarzany potem w każdej strofie kontakionu. Odpowiedniejszym terminem będzie po prostu kukulion.

6. Ocena dorobku naukowego Doktorantki

Pani mgr Katarzyna Dźwigała (z domu Bies) chlubi się okazałym dorobkiem naukowym. Opublikowała sześć artykułów naukowych o Romanie Melodosie w recenzowanych czasopismach (2015-2017), przetłumaczyła na język polski książkę Charlesa M. Odahla *Konstantyn i chrześcijańskie Cesarstwo* (2015), uczestniczyła w konferencjach naukowych, m.in. w trzech konferencjach międzynarodowych (2016-2017). Obecnie jest wykonawcą w granie Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki *Źródła wczesnochrześcijańskie: Kontynuacja polskiej edycji w ramach serii wydawniczej „Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy”*, w ramach którego przygotowuje przekład wybranych hymnów Romana Melodosa wraz z opracowaniem naukowym. W mojej ocenie dotychczasowy dorobek naukowy pani mgr Katarzyny Dźwigały spełnia wszelkie wymagania stawiane osobom ubiegającym się o stopień naukowy doktora.

7. Konkluzja

Rozprawa doktorska mgr Katarzyny Dźwigały, przygotowana pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Józefa Naumowicza, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Kandydatka wykazała się dużą wiedzą teoretyczną w swej dyscyplinie oraz samodzielnością prowadzenia dyskursu naukowego. Rozprawę oceniam zdecydowanie pozytywnie i uważam, że spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1789). Na tej podstawie wnoszę o dopuszczenie jej Autorki do publicznej obrony.

.....
Ewa Osela

Podpis recenzenta